

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izbaja vsak četrtak in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K., pol leta 2 K. in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K., za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopoši do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroska cesta št. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Višje šole.

(Iz govora dr. Korosca v proračunskem odseku.)

V soji proračunskega odseka dne 26. marca je državni poslanec dr. Korosca o višjih šolah med drugim sledeče izjavil:

Na dnevnem redu je razprava o visokih šolah. Kot zastopnik kmečkega stanu se hočem vsled tega pečati s poljedelso visoko šolo. Z veseljem pozdravljam, da se ustanovi na tem zavodu dveletna šola za združništvo. Vendar naj ta uvedba ne ovira učne uprave, da zveže s trgovsko šolo v Ljubljani tudi šole za združništvo, kakor jo imajo Nemci v Darmstadt.

Ob tej priliki naj omenim, da sicer moji somišljeniki na Kranjskem strme po višji trgovski šoli kot po najvišjem cilju na tem šolskem polju, a se prepričanja, da bi taka šola sedaj Slovincem ne hasnila toliko kakor šola z dveletnim šolskim obiskom. Strokovnjaki, nemški in češki, trde, da take nižje šole zadostujejo celo pri njih za 90 odstotkov vseh trgovskih podjetij. Na višji trgovski šoli bi mi pri sedanjih naših narodno-gospodarskih razmerah izgojevali moči za druge narode, doma bi učenci ne našli mest. Iz praktičnih oztrov povdarjam torej za sedaj potrebo nižje trgovske šole, v bodočnosti seveda se nam bode morala ugoditi tudi zahteva po višji taki šoli. Vse ob svojem času v istinito korist naroda.

Mi Slovenci potrebujemo združniško šolo po vzoru darmstadtske prav inujno. Dveletna šola na poljedelski visoki šoli ne more ustrezati našim praktičnim zahtevam. V Darmstadt pa se itak pritožuje Nemci, da jim Avstrijci zavzamemo polovico prostorov. Tudi mi Slovenci pošiljamo tje ljudi, ki se hočejo posvetiti združništvu. Toda študije v inozemstvu so nam predrage, mi pa pri našem krasno razvitem združništvu potrebujemo vedno novih moči.

Veliko važnost polagam na to, da se taka združniška šola nasloni na trgovsko šolo. Nikakor ne podcenjujem važnosti gospodarsko-tehnične izobrazbe za združništvo, toda našemu združništvu manjka danes posebno trgovsko izobraženih voditeljev. Veliko polomov mora združništvo v Avstriji pretrpeti ravno zaradi tega, ker manjka pri združniško-strokovni izobrazbi trgovske primesi.

Podlistek.

Kmečki kralj Matija Gubec.

Iz hrvatskega Marko Krajnc.

(Konec.)

XXII.

Na sredi trga je stalo velkansko kolo in žareč železen prestol.

V temni zagrebški ječi je čakal Matija Gubec, vkovan v težko železje, sodbe in gotove smrti. Z najčistejšimi nameni se je bil dvignil za sveto stvar, za ravnopravnost ljudi pred Bogom in svetom — in zato ga bodo zdaj usmrtili kakor največjega zločinca! A tolažil se je kmečki kralj s trdnim upanjem, da pride čas, ko solnce pravice razžene temne megle krivice in ko poreče svet: Poštenjak je bil Matija Gubec! Slava njegovemu imenu!

Med tem pa je sod sodil, hitro sodil, a nič pisal, da bi ne prišla sramota gospode, ki z nogami tepta pravico, črno na belém potomcem v roke.

Drugi dan se je zbralo na Markovem trgu v Zagrebu sila ljudstva. Na sredi trga je stalo velkansko kolo in žareč železen prestol. Ljudstvo je radovedno ogledovalo te priprave in nestrpno čakalo, kaj še iz tega bo.

Velkanske duri mestne hiše se odpro in vrsta ljudi se pojavi skozi nje na trg: na čelu stopa mestni sodnik z žezlom v roki, za njim pa korakata med dvema vrstama mestnih stražnikov vklejnjena —

Jugoslovanske vseučilišče.

Znana je želja Slovincem po lastnem vseučilišču. Mi Slovenci, čeprav smo maloštevilni, koprni po višji izobrazbi, po prosveti. V tem nočemo zaostati za nobenim narodom. Hočemo se kulturelno (prosvetno) razvijati, kulturelno razživeti, kakor drugi narodi. Hočemo sodelovati pri kulturelnih nalogah človeštva. Za to imamo vroče koprnenje, nadržanost, zmožnost za znanstveno delovanje, manjka nam le zunanje organizacije, kakor jo podaja vseučilišče. Kdo je tukaj, ki si upa reči, vsi narodi imajo pravico do takih kulturelnih zavodov, le vi Slovenci ne? Nihče! Pripoznajte nam torej tudi v dejanju to pravico. Vlado pa pozivljamo, da ustvari vse predpogoje za uredničenje naše zahteve.

Vseučilišče v Zagrebu.

Srečno željo slovenskega naroda izrekam, da se omogoči študiranje na zagrebški univerzi (vseučilišču) tudi Slovincem. Naš jezik in hrvatski jezik ne kažeta druge razlike, nego dve si izredno sorodni narečji. V jeziku torej ne iščite težav, vsak Slovenec razume hrvatski in narobe. V jeziku smo si sorodni kakor po krvi, in jezikovno zjednačenje med obema narodoma je vprašanje časa.

Opozarjam pa tudi na to, da je za prosperiranje jugoslovanske univerze na slovenskih tleh potreben najožji medsebojni stik z Zagrebom, kakor bo tudi zagrebška univerza pri takem stiku se pospešila se do višjega razcvita. Niti profesorji niti dijaki ne bodo več navezani na samo eno univerzo, in tekovanje v znanstvenem delovanju bo hasnilo tudi slavi naših avstro-ogrskih univerz. Prepričan sem, da se bo tudi moj tovariš Vuković izrazil o tej stvari.

Nazadnje se govornik prikloni zahtevi krščansko-socialnih poslancev po ravnopravnosti za katoliške dijake na naših univerzah, zahteva pa tudi enakopravnost v narodnem oziru za slovenske dijake ter navaja kričeče slučaje, kako se je slovensko dijaštvo preganjalo od nemškega dijaštva in nemških senatorov.

Poslanec Roblek se pere.

Dne 27. sušca t. l. je poslanec Roblek priredil zborovanje v Grajski vasi pri Vranskem, kjer

Matija Gubec in knez Andrej Pasanec. Divji rabelj s svojimi pomočniki sklepa žalostni sprevod.

Sodnik stopi pred ljudstvo, dvigne žezlo kvišku, pa zakliče:

To je Matija Gubec, kmet iz Stubice, razbojnik in hudodelnik, ki se je vzdignil proti božji in človeške pravice, zoper kralja in deželno gospodo. — To pa je Andrej Pasanec, tovariš razbojnika Gubea in sam razbojnik! Pravica je zmagala in sodba je čista! Pasanec bo najprej zdrobljen na kolesu, potem pa izgubi glavo. Gubec pa, ki se je drznil igrati ulogo kmečkega kralja, bo na tem žarečem stolu kronan z razbeljeno krono, potem pa na četvero razčesan!

Gubec in Pasanec prebledita, ljudstvo zatrepče od strahu in sočutja do nesrečnežev, sodnik pa preloži belo palico, jo vrže obsojencema pod noge in zakliče rablju:

Rabelj, tvoja sta!

Pasanec poljubi Gubea, pa že ga popadejo krvniki in ga potegnjejo na kolo, nasajeno z ostrimi zobci; eden izmed rabljevih pomočnikov zgrabi za velkansko kladivo in razbije Pasanca na rokah in nogah kosti. Bolesten krik se izvije pri vsakem udarcu iz omodrelih ust mučenčevih.

Nato ga vzamejo s kolesa in ko vse zlomljeno telo loputne na zemljo, ga popade rabljev pomočnik za lase, rabelj sam pa zamahne z mečem in — pokaze strmeči množici odsekano krvavo glavo.

Zdaj se lotijo Gubea.

Strgajo mu s telesa obleko in ga siloma posadijo na žareč železen prestol. Rabelj pristopi k njemu in mu začne z razbeljenimi kleščami trgati meso z rok, prsi in nog. Potem potegne s kleščami iz ognja žarečo železno krono in jo spusti na Gub-

se je v krogu svojcev skušal oprati očitanja, da bi on sozakrivil odprtje srbske meje za uvoz živine. Seveda je njegovo opravičevanje bila obtožba zoper samega sebe. Sklicuje se na pogodbo z Ogrsko, češ, s tem se je Ogrski dovolil prost uvoz živine. Res je! Toda iz Ogrske se že od nekaj uvaža živina carine prosta, ker je naša država navezana na tujo živino, dokler ne bodo naši živinorejci v stanu, zalagati tudi velika mesta s svojo živino. A Ogrska je ravno v zadnji nagodbi zato dovolila drugod veljavne protikoncesije, zlasti na veterinarne polju; za pravico, katero ima Ogrska že od nekaj, smo v novi nagodbi dosegli še razne druge pridobitve, ki so itak znane, zlasti na finančnem polju.

Toda Srbiji se je sedaj uvoz živine na novo dovolil brez kakih protikoncesij za našega kmeta; saj srbska živina je bila v zadnjih letih izključena od našega trga!

Poslanec Roblek trdi, da je stari parlament vlado pooblastil, s Srbijo skleniti novo trgovsko pogodbo; toda ta zakon se je sklenil v zadnji seji pred božičem l. 1907 in se je ob enem pozvalo vlado, da pri sklepanju pogodbe s Srbijo ne sme dovoliti uvoz živine. Lep poslanec to, ki ne ve, kakšne postave se sklepajo za njegovega poslančevanja!

Vlada bi se gotovo pokorila temu sklepu parlamenta, ako bi se ne ustrašila večnega sklicevanja socialdemokratov na glasovanje 28. novembra 1907, ko so s pomočjo galerije opsovali na najgrši način vse poslance, ki so ostali trdni in se niso vsedli na njih limanice.

Vlada bo trgovsko pogodbo s Srbijo v kratkem parlamentu znova v odobrenje predložila, kajti sedanja pogodba velja le do konca l. 1908. Tedaj naj se poslanec Roblek vstopi v vrsto poslancev S. K. Z. in pobija pogodbo; mi bodemo priznali njegovo delo, kakor smo sedaj morali pobijati njegovo stališče.

Politični ogled.

— Državni zbor se snide danes v četrtek zopet h kratkemu zasedanju, ki bo trajalo do 11. aprila. Vlada želi, da ji državni zbor dovoli vojaške nabore, novo ministrstvo za javna dela in pa zakon za odškodnino vojaškim rezervistom. Vendar se je bati dveh nevarnosti: 1. da Čehi že prej strmo-

čevo glavo. Koža poka, kri brizga, smrtna bledeba pokrije Gubea obraz, — še nekaj tronotkov — in kmečki kralj izdihne svojo blago dušo.

Telo pa mu razsekajo na četvero in kose razmečejo na vse štiri strani sveta.

Ljudstvo se zgraža nad toliko krvoločnostjo in od ust do ust gre nevoljno mrmanje:

Proklete zverine!

Konec.

Poteptan je hrvaški narod, poraženo slovensko ljudstvo, zadušena zavest, ki je dvigala roke proti nebesom in prosila Boga, da se usmili svojih otrok in jih reši meča krvolokov.

Ali se naj temu porazu kmetov žudimo? Saj se je vse plemstvo in vojska celega cesarstva vzdignila proti malemu kosečku zemlje med Savo in Sotlo, čegar prebivalci so se drznili zaklicati svetu, da so vsi Adamovi sinovi enaki!

Gubec in Pasanec, ki so ju bili ujeli najprej, sta končala najgroznejše smrti.

Kmalu po njuni smrti pa so bile vse zagrebške, celjske in ljubljanske ječe polne upornih kmetov in besnost gospode je izmišljala zanje pod krinko svete pravice najhujše muke, zato ker so hoteli biti tudi ljudje, ker so hoteli biti tudi svobodni.

Pozebea so odpeljali v Zagreb in mu po nagli sodbi odsekali glavo.

Druga smrt pa je bila namenjena Iliji Gregoriču in Gusetiču. Ujeli so ju bili najkasneje in ju pozvali pred dunajsko sodišče, kjer so ju mučili na najkručeji način.

Gusetič je vsled prevelikih ran kmalu potem v ječi umrl, Ilija Gregoriča pa, ki je prebolil rane, odpravilo v verige vklejnjena v Zagreb, kjer mu